

Bonifaci Ferrer a Porta Coeli

Deu o dotze arquets gòtics formen un claustre de dimensió humana, amb les columnetes com monyiques de pedra i les línies trenades sobre el cel més irrompible que ofereix des del segle XIII el muntanyam de Nàquera. Amb un regne acabat de crear, novençà i crescut, els finíssims capitells demostren la solidesa de la gràcia esdevinguda cisell de picapedrer. Dins un plec de la serra Calderona, envistes la mar i València, creix una simfonia en pedra, un joc de versicles ennuvolats, una dignitat solar de carreus i teulades. Jaume Roig sentencià que “amb raó es diu / del cel la porta”. Al cor del vast complex cartoixà de Porta Coeli, un claustret gòtic de deu o dotze arquets d'alçària humana i habilitat de columnes com decasíl·labs cisellats en gràcia calcària, mostren el cor d'una alta data del quatre-cents. Allí, en aquells rodals, fa sis segles un grup d'homes de ciència –d'aquella ciència– amb Bonifaci Ferrer al capdavant traduí al català la Bíblia per primera vegada. Sense escarafalls ni grandiloqüències, el germà –més discret– de Vicent Ferrer escolpí pulcrament la paraula del seu Déu en pla vulgar. Sobta encara la feréstega càrrega d'aquelles muntanyes, redimides de sobte amb la grandesa de l'aqüeducte gòtic i el pont del segle XIX que uneixen el penyal d'on neix la cartoixa amb la resta de muntanyes, per sobre de fondalades i barrancs. Sobta, i encara més quan hom recorre les cautes passeres de les vesprades a Porta Coeli amb l'ombra de la Bíblia Valenciana penetrant la imaginació. La imaginació, i molt poc més, perquè la Inquisició s'encarregà a les acaballes del segle XV de destruir tots els exemplars, llevat d'algun fragment escadusser ara exiliat a la Hispanic Society de Nova York. Allí, al colofó de l'obra, apareix retratat –és un dir– el nostre traductor. Una mà anònima, portada de la devota vehemència, li dibuixà una aurèola d'apòcrifa santedat. Avui

Vast complex cartoixà de Porta Coeli, on Bonifaci Ferrer, amb un grup d'homes de "ciència", va traduir la Bíblia al català.

resta esborrada per una altra mà amatent a la rígida normativa eclesiàstica al respecte i que té la burocràtica pruija d'explicar-ho en un oliós castellà a peu de pàgina.

La pedra rogenca de la vall de Lullén esclata amb la posta de sol, exasperant les tonalitats del mineral. El claustret gòtic, no gaire posterior al Bonifaci que es troba amb un edifici discretíssim i gens extens, replega l'ànima lluminosa abans no s'enfonse el sol per les muntanyes de Lliria i els primers fanals apareguen assetjant les ombres de l'edifici. Potser, spectral i neguitejat, Bonifaci recupera la perduda dignitat i com a bon doctor en ambdues lleis i home públic de la València entre dos segles, que ha tractat papes i antipapes, reis i nobles, captaires i llecs, s'hi reconeix en la muda

serenor del claustret. Ressegueix en silenci les línies dels arcs com mesurà en el seu tebi moment cada paraula del sòlid llatí pervingut fins la seua llengua materna. La impremta va escampar la secreta llavor de la soledat en la cel·la i provocà una posteritat d'enigmes i agredolces sentors. Resta cap bri d'aquella sembrada? Els xiprers negrens que menen els camins cartoixans semblen negar-ho davant la valenta alçària de l'obra. De l'obra visible i de la invisible: sura, com la pedra ben falcada en la terra, el pes ingràvid de la perduda Bíblia Valenciana. Bonifaci Ferrer ha esdevingut un dels més bells

cadàvers de la llengua catalana, amb el neguitejat miracle de la traducció de la Bíblia. Avui resta buit aquell aire. Tot buit? Una font assecada? Han canviat les aigües a Porta Coeli; es fundà el 1272 per Jaume I i Andreu d'Albalat sobre un antic poblat islàmic –Lullén– com a fillola de Scala Dei. Es refundà fa poc més de mig segle –rere la polseguera de *banderas victoriosas*– com a refillola d'una cartoixa de Burgos, Miraflores. Bàrbara metàfora per a Bonifaci que, inaudible, recorre una vegada més el claustret gòtic, amb passes greus, com recorre des de fa sis segles les línies vidents d'una fe de pedra picada en la seua llengua. Què se n'ha fet de la pedra? Davant la veig. I de la fe?

Alexandre Navarro